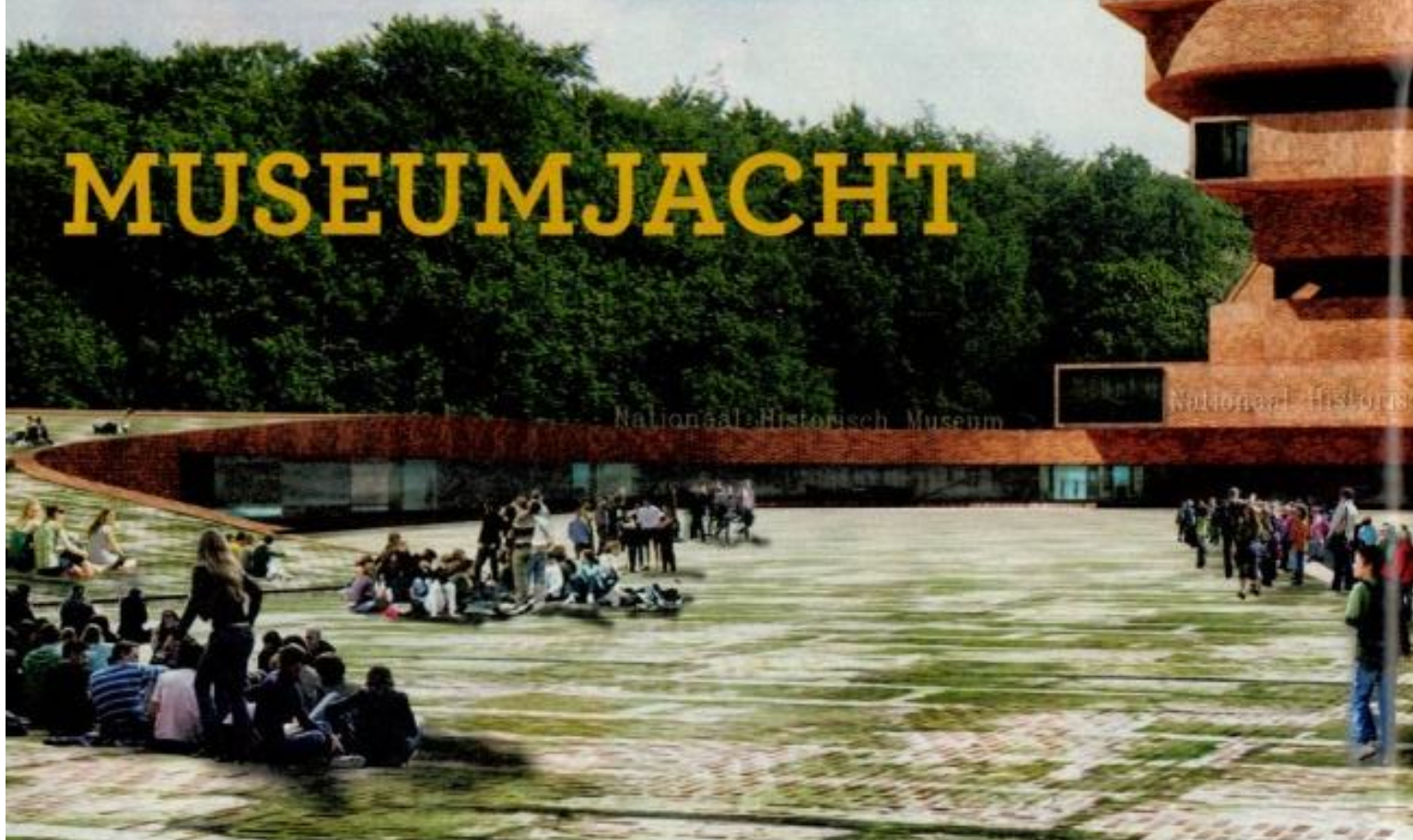


Cultuur & Geschiedenis

MUSEUMJACHT



Artist's impression van het Nationaal Historisch Museum volgens het ontwerp van Francine Houben (Mecanoo).

In Michiel van Erps film over de wording van het Nationaal Historisch Museum is geen bouwhelm te zien. De plannen werden afgeblazen – een tragisch dieptepunt voor de reputatie van overheid en parlement, aldus Raad van Toezicht-lid *Ad van Liempt*.

HET UUR VAN DE WOLF: POSTMODERNE HUTSPOT - OPKOMST EN ONDERGANG VAN HET NATIONAAL HISTORISCH MUSEUM
DINSDAG, NEDERLAND 2, 23:00 UUR

Het had natuurlijk een film moeten worden met veel beelden van hijskranen en glasplaten, mannen met helmen, diepzinnig kijkende architecten, getimmer en gezaag van tentoonstellingsbouwers met als slotscène een door koning/historicus Willem IV doorgeknipt lint, vergezeld

door applaus en champagne. Maar daar is het niet van gekomen.

In de film van Michiel van Erp over de wording van het Nationaal Historisch Museum is geen bouwhelm te zien, want zover kwam het project niet. Het heeft niet eens het stadium van de architecten-keuze gehaald, het is gesneuveld in de

politieke arena, weggezakt in het moeras van typisch Nederlandse besluitvorming: een roemloze ondergang van het mooiste museum dat Nederland nooit gehad heeft.

Ik was erbij. Ik kreeg een mooie brief van minister Plasterk van Onderwijs,

staatssecretaris Atzo Nicolai, besprak al die stukken en stuurde hier en daar een beetje bij. Niet zo veel, want Erik Schilp wist wat hij deed, had op elke vraag een antwoord, kende de materie en beheerste het speelveld.

Na een paar maanden stelde hij voor dat we de geschiedenis van de bouw van het NHM zouden laten vastleggen – een historisch instituut moet immers ook zijn eigen wording documenteren. De Familie, de productiemaatschappij van Michiel van Erp en producente Monique Busman, ging het doen: mooie klus voor de veelzijdigste regisseur van Nederland. En zo was Michiel voortaan bij (bijna) elke vergadering van de Raad van Toezicht en bij (bijna) elke andere gelegenheid aanwezig, met een cameraploeg. Of anders in ieder geval Wytzia Soetenhorst, zijn topresearcher.

Jammer dat het op al die vergaderingen zo weinig over het visualiseren van geschiedenis ging. Inmiddels was gebleken dat er op het aangewezen terrein naast het Openluchtmuseum in Arnhem meer problemen lagen te wachten dan mogelijkheden. De directie ging met de burgemeester van Arnhem op

Directeur Erik Schilp wist wat hij deed, had op elke vraag een antwoord.

zoek naar alternatieven. Er circuleerde even een wild plan voor een futuristisch gebouw aan de Rijn, in of boven de uiterwaarden, zodat je ook per boot naar het Nationaal Historisch Museum zou kunnen. En later bleek er een mooie plek beschikbaar te zijn naast de John Frostbrug, waar de Slag om Arnhem werd verloren en de Tweede Wereldoorlog aanzienlijk verlengd, met onnoemelijk veel slachtoffers als gevolg – een tamelijk historische plek dus. Er stond een gebouw waar het Museum al heel snel in zou kunnen trekken, dan zouden we alvast kunnen beginnen; de handen van directie en toezichthouders jeukten. →

Cultuur en Wetenschappen waarin hij mij bedankt voor mijn bereidwilligheid toe te treden tot de Raad van Toezicht van het Nationaal Historisch Museum. Zeer vereerd schoof ik najaar 2008 aan tafel bij de collega-toezichthouders. Mijn eerste indruk na afloop van de eerste vergadering was: heel veel tekst over parkeernormen en alternatieve locaties en heel weinig over de manier waarop je 30 eeuwen leven in deze moerasdelta op een aantrekkelijke manier zou kunnen verbeelden.

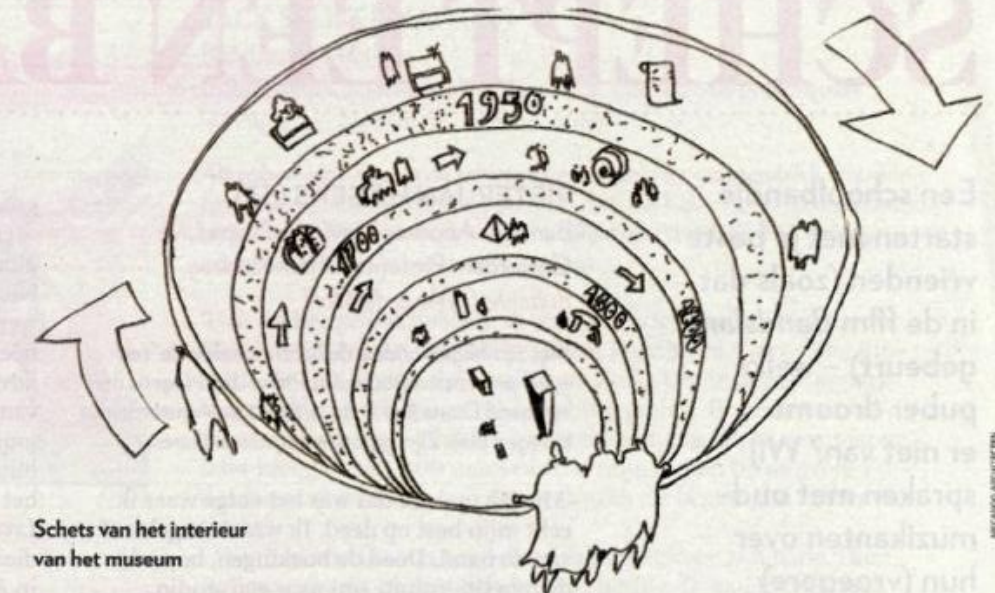
Maar het waren wél gedreven mensen. De directeuren vooral, Erik Schilp, afkomstig van het Zuiderzeemuseum,

en Valentijn Bijvanck, van het Zeeuws Museum in Middelburg. Ze hadden in de handen gespuugd, beseften dat het zwaar zou worden en dat ze volop sceptische tegenstanders op hun pad konden verwachten, en gingen aan de slag. Ze wierven personeel: mensen die de bouw moesten voorbereiden, die de administratie zouden doen, die de inhoud van het toekomstige museum moesten bedenken. De eerste plannen van aanpak, voorlopige inhoudsideeën, concept-jaarbegrotingen en activiteitenprogramma's vielen in de brievenbus. De Raad van Toezicht, met als voorzitter VVD-Kamerlid en voormalig

Er volgde een hectische periode waarin de Haagse politiek zich in haar volle onmogelijkheid aan ons openbaarde. Het Historisch Museum kwam voort uit een Kamermotie, van Jan Marijnissen en Maxime Verhagen, SP en CDA, een onheilspellende combinatie. De Tweede Kamer beschouwde het initiatief als een eigen nakomeling, en bemoeide zich daarom met elke stap die de directie deed en elk eenkolomertje dat *De Gelderlander* erover schreef. Gek werd Erik Schilp ervan. En Atzo Nicolai, van wie we hoopten dat hij als gezaghebbend Kamerlid de politiek tot bedaren zou kunnen brengen, kon de vloedgolf van bemoeienissen onmogelijk keren.

Ik herinner me vooral 9 juni 2009. Die nacht had ik in het Anne Frank Huis voor de NOS de opnamen begeleid voor een programma dat zou worden uitgezonden op de dag dat Anne Frank tachtig jaar zou zijn geworden, als ze niet was gedeporteerd en vermoord. Zes uur klaar, ik had een uur op bed gelegen in een hotel in de buurt, toen de taxi alweer voor stond: met dichte ogen naar een ontbijtvergadering over een crisis rond het Nationaal Historisch Museum. Zonder enig resultaat – die alternatieve locatie voor het Museum werd in de Tweede Kamer van tafel geveegd, minister Plasterk, die eerder die plek aan de Rijn nog een prima idee had gevonden, liet directie en Raad van Toezicht in hun hemd staan, het NHM moest tóch naast het Openluchtmuseum komen.

In de film van Michiel van Erp horen we pas hoe dat is gegaan: Plasterk is overruled door de premier, die weer bezoek had gehad van de president van De Nederlandsche Bank, die in zijn vrije tijd voorzitter was van de Raad van Toezicht van het Openluchtmuseum. Het is van een macabere schoonheid, dat machtspeel achter de schermen, dat trouwens steeds werd begeleid door geheime machinaties van de ex-directeur van het Openluchtmuseum Jan Vaessen, en de op opiniepa-



Schets van het interieur van het museum

gina's uit de heup schietende ex-burgemeester van Arnhem, Paul Scholten. Beiden groot liefhebbers van geschiedenis, als die zich in hun voordeel en conform hun belangen ontwikkelt.

Het doelwit van hun haatcampagne was altijd Erik Schilp. Hij was in juni 2009 kapot, hij voelde zich alsof hij door een wringer was getrokken en zo zag hij er ook uit. Maar na de vakantie kwam hij ijzersterk terug: dan maar in het bos van Arnhem-Noord, maar dat NHM, dat komt er toch.

Er brak een inspirerende tijd aan. Het nadenken over de inrichting van het museum kreeg vaste vorm, er kwamen voorstellen op tafel, en kwamen bijeenkomsten met de belangrijkste historici van Nederland die brainstormden om de plannen beter, scherper en spannender te krijgen. Ik mocht er een heel stel meemaken, het waren masterclasses van ongekend niveau. En dat leidde tot heel mooie, concrete ideeën voor het toekomstig museum.

Er ontstond bij directie, medewerkers en Raad van Toezicht een zekere positieve opwindings – maar steeds meer tegen beter weten in. Want intussen stapte de PvdA uit de regering en viel Plasterk weg als beschermende factor. Het nieuwe kabinet-Rutte ging

18 miljard bezuinigen, en liet het NHM als eerste sneuvelen: 200 miljoen snijden in de cultuurbegroting viel niet te rijmen met 50 miljoen investeren in een nieuw, omstreden historisch museum.

Logisch dus wel, het besluit om de stekker eruit te trekken.

Ja, misschien, maar vooral ook tragisch. Het bestuurlijk onvermogen om iets groots tot stand te brengen stemt droef. Maar zeker zo treurig is hoe de overheid, en vooral de volksvertegenwoordiging, zich als een onbetrouwbare partner heeft gemanifesteerd. Je stuurt een club mensen met een zware opdracht op pad, en na een paar jaar zeg je dat het niet meer hoeft.

Er zijn veel verliezers in de tragedie van het NHM, maar de grootste is de reputatie van de Tweede Kamer. Die moet de regering controleren en wetten maken, maar moet echt ophouden zelf projecten op touw te zetten. Daar is ons parlement veel te onbetrouwbaar voor. Kijk naar de film van Michiel van Erp en oordeel zelf.

Plasterk is overruled door de premier die bezoek had gehad van de president van DNB.